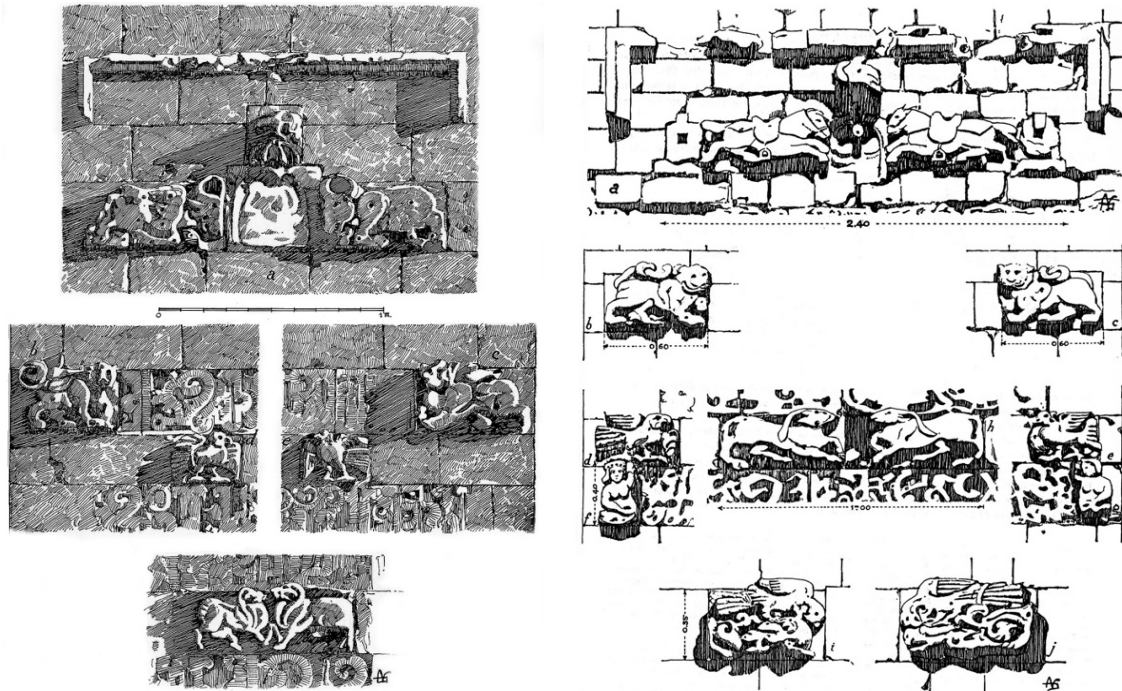

DİYARBAKIR SURU SELÇUKLU VE MELİKŞAH BURÇLARININ FİGÜRLÜ BEZEMELERİNDE ANLAM

Canan PARLA*

İkonografik bir yaklaşımla ele alınan bu çalışmada 1085 tarihinde Diyarbakır'ı Mervanoğullarından kuşatarak alan Büyük Selçuklu Sultanı Melikşah'ın, Diyarbakır Suru'nun güneybatı kesimine 481/1088-1089 tarihinde inşa ettirdiği Selçuklu Burcu ile 482/1089-1090 tarihinde inşa ettirdiği Nur Burcu olarak da adlandırılan Melikşah Burcu'nun figürlü kabartmalı bezeme kompozisyonlarında verilen mesaja ve figürlerin birlikte ürettikleri bütünlüklü anlamlara odaklanılmaktadır¹

Çizim 1-2: Solda Selçuklu, Sağda Melikşah Burcu'nun bezeme kompozisyonları (Gabriel, 1940:165:134,167:135)

* Prof. Dr., Anadolu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, cananparla@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-0939-2798

¹ Bu çalışma, bazı eklemeler ve düzenlemelerle Parla, C., (2014). "Büyük Selçuklu Sultanı Melik Şah'ın Diyarbakır'da Yaptırdığı Zafer Anıtı İki Burca İkonografik Yaklaşım" adlı makale üzerinden gerçekleştirilmiştir.

KAYNAKLAR

- Bayat, F. (2006). Ana Hatlarıyla Türk Şamanlığı, Ötüken Neşriyat A.Ş., İstanbul.
- Çay, A.H. (2012). Nevruz, Türk Ergenekon Bayramı, Kökeni-Tarihi Gelenekleri, 9. Baskı, İleri Yayınları, İstanbul.
- Çetin, K. (2011). Selçuklu Medeniyeti Tarihi, Yitik Hazine Yayınları, İstanbul.
- Çoruhlu, Y. (1995). "Türk Sanatı'nda Görülen Boğa (Öküz, İnek) Figürlerinin Sembolizmi", Türk Dünyası Tarihi Dergisi, 101:53-60.
- Çoruhlu, Y. (2006). Türk Mitolojisinin Anahatları, 2.baskı, İstanbul.
- Diyarbakırlı, N. (1972). Hun Sanatı, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Ergin, M. (2014). Dede Korkut Kitabı-1, (9. Baskı), Türk Dil Kurumu Yayını, Ankara.
- Ersoy, N. (1990). Semboller ve Yorumlarla Görünenden Görünmeyene, Zafer ve Sena Ofset İstanbul.
- Esin, E. (2003). Türklerde Maddi Kültürün Oluşumu, Kabalcı Yayınevi, İstanbul.
- Esin, E. (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya Türk Sanatında İkonografik Motifler, Kabalcı Yayınevi, İstanbul.
- Gabriel, A. (1940). Voyages Archéologiques dans la Turquie Oriental, C.II, E.de Boccard, Paris.
- Gierlichs, J. (2009). "A Victory Monument in the Name of Sultan Malik-Shah in Diyarbakir: Medieval Figural Reliefs Used for Political Propaganda?" Islamic Art (eds.E.Grube, E.Sims), 6:51-79.
- İnan, A. (1995). Tarihte ve Bugün Şamanizm, Materyaller ve Araştırmalar, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Kafesoğlu, İ. (2012). Türk Millî Kültürü, 34. Baskı, Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- Kaşgarlı, M. (2007). Divânü Lugâti't Türk, (Çev: S.T.Yurtsever-S.Erdi), Kabalcı Yayınevi, İstanbul.
- Koca, S. (2011). Selçuklu Devri Türk Tarihinin Temel Meseleleri, Berikan Ofset Matbaa, Ankara.
- Ögel, B. /1993). Türk Mitolojisi C.I., T.T.K. Basımevi, 2.baskı, Ankara.
- Ögel, B. (2002). Türk Mitolojisi C.II., T.T.K. Basımevi, 2.baskı, Ankara.
- Öney, G. (1970). "Anadolu Selçuk Mimarisinde Boğa Kabartmaları, Belleten XXXIV/133-136:83-120.
- Öney, G. (1969-71). "Anadolu Selçuklu Mimarisinde Arslan Figürü", Anadolu (Anatolia) XIII/1969:1-41.
- Öney, G. (1972). "Anadolu Selçuklu Mimarisinde Avcı Kuşlar, Tek ve Çift Başlı Kartal", Malazgirt Armağanı, T.T.K. Basımevi, Ankara, s.138-172.
- Özaydın, A. (2004). "Melikşah", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, C.29:54-57.
- Parla, C. (2014). "Büyük Selçuklu Sultanı Melik Şah'ın Diyarbakır'da Yaptırdığı Zafer Anıtı İki Burca İkonografik Yaklaşım", Turkish Studies, Volume 9/10:867-884.
- Parla, C.-Tuncer, O.C. (2016) Yazıtları ve Betimlemeleriyle Diyarbakır Surları, T.C. Diyarbakır Valiliği Kültür Sanat Yayınları:17, Diyarbakır.
- Sevim, A. (1988). Anadolu'nun Fethi Selçuklular Dönemi (Başlangıçtan 1086'ya Kadar), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Yıldız, İ.- Öztürk, Ş. (2016). Diyarbakır Surları, T.C. Diyarbakır Valiliği Yayınları, MRK Baskı ve Tanıtım Hizmetleri, Ankara.
- Yusuf Has Hacib (1994). Kutadgu Bilig, (Çev. Reşid Rahmeti Arat), 6. Baskı, T.T.K. Basımevi, Ankara.